

Terugblik: 26 maart 2018

Frédéric Van Leeuw

Federaal procureur

Radicalisering en terrorisme

Frédéric Van Leeuw, federaal procureur en intens betrokken met het onderzoek rond de aanslagen in Parijs en Brussel begon zijn uiteenzetting met het oproepen van wat twee jaar geleden gebeurde op de vlieghaven van Zaventem en in het metrostation Maalbeek in Brussel. De vraag naar de oorsprong van dit terrorisme bleef hem achtervolgen. Het terrorisme dat de islam als alibi gebruikt en in het bijzonder het terrorisme dat gelinkt wordt aan de Islamitische Staat en AL Qaida, twee min of meer vage en ongrijpbare organisaties, houdt vandaag iedereen bezig. Iedereen spreekt over radicalisering (van radix: wortel) in dit verband. Nochtans geven veel van deze terroristen eerder blijk van een gebrek aan wortels. Het discours over radicalisering gaat volgens Van Leeuw voorbij aan de echte oorzaken. Waarom worden mensen terroristen? Van Leeuw heeft vanuit zijn ervaring enkele denkpistes aangegeven om de oorzaken van het fenomeen te begrijpen.

Na de verschillende aanslagen in Europa hebben velen het gevoel gehad dat de terroristen een aanslag pleegden op ons geluksgevoel, op de kwaliteit van ons leven. Uit de onderzoeken in het kader van de terroristische activiteiten is gebleken dat het in de meeste gevallen gaat om mensen van hier. Sinds eind 2012 zijn er 400 Belgische inwoners naar Syrië vertrokken en verblijven er nog steeds. Sinds 2015 hebben de Belgische rechtbanken meer dan 325 veroordelingen voor terrorisme uitgesproken. Na de Foreign Terrorist Fighters worden we nu geconfronteerd met de Home Grown Terrorist Fighters. Het gaat meestal om erg jonge mensen die nooit naar jihadgebied zijn vertrokken. Bovendien baart de situatie in onze Belgische gevangnissen heel wat zorgen. Bijna 500 gevangenen worden onder toezicht gehouden (5% van de gevangenisbevolking.) Hoe is het mogelijk dat zowel mannen als vrouwen zo snel zulke destructieve idealen kunnen nastreven? Zij maken deel uit van de Whatapp-, Telegram-, Facebook, instagram-,... generatie. Het zijn mensen op zoek naar geluk die hun verlangens al te vaak in consumptie verdrinken en daarbij onverzadigd achterblijven. Een generatie die graag haar leven op internet etaleert. Die van de selfie of die van het Ik met de grote I in het

middelpunt en de rest van de wereld op de achtergrond. Een generatie waar de sleutels tot de zoektocht naar zichzelf gegeven worden via de virtuele globalisatie.

De nieuwe technologieën hebben het landschap van onze gevoelens en onze intimiteit hertekend. Onze digitale connecties geven de indruk van niet alleen te zijn, zonder rekening te moeten houden met de verplichtingen van een echte vriendschap. Dit noemt Gilles de Kerchove, coördinator van terrorismebestrijding van de Europese unie, 'jihad 2.0.' De 'éminences grises' van het terrorisme hebben dat goed begrepen. Traditionele manieren om kennis op te doen, gezins- en onderwijsstructuren, moeten het afleggen tegen de sociale media. Door de tijd die men investeert in Facebook heeft men minder tijd voor ontmoetingen en voor traditionele sociale banden zoals familie en vrienden. In een erg concurrentiële maatschappij is er een enorme druk om 'iemand te zijn'. Het sociale criterium is niet meer of je een goede vriend bent maar of je populair bent. Sociale netwerken zijn voor vele mensen een middel geworden om aan de realiteit te ontsnappen, om een parallel leven op te bouwen waarin ze de held zijn en niet de mislukking die ze in het echte leven denken te zijn. Sommigen isoleren zich van de realiteit. Radicalisme wordt vrolijk geafficheerd. Potentiële doelwitten uitgewisseld. Instagram wordt een katalysator van haat.

Naast de big bang van de technologie is er de invloed van de internationale context (globalisatie) Aanslagen hier worden gelegitimeerd door de conflicten in het buitenland, o.m. in Syrië. 'Jullie zijn medeplichtig aan dit bloedbad'. Hier ligt de voedingsbodem van onderliggende frustraties of zelfs vernedering, als gevoelens die binnen de moslimgemeenschap leven: de VS en Europa als de plaats van de angst. Daarom worstelen Europese moslims met hun identiteit.

Het tijdperk waarin we leven heeft een grote kosmopolitische dimensie. We hebben ons niet gerealiseerd hoe gebeurtenissen en beelden een belangrijk deel van onze bevolking geraakt hebben. Ze worden erdoor getriggerd omwille van hun afkomst en hun gevoel van marginalisering.

Bij wie niet kritisch is, slaat totalitaire taal gemakkelijker aan. Vaclav Havel zei : de tragedie van de moderne mens is niet zozeer het feit dat hij steeds minder weet over de zin van het leven, maar dat dit hem steeds minder kan schelen. De moderne mens begrijpt de religie niet meer. Als voor jongeren het leven zonder betekenis is, dreigt het in de leegte te vervallen. Als er vanuit spiritueel of filosofisch oogpunt geen enkele innerlijke vraag ernstig wordt genomen, bestaat het risico dat de eerste die een begin van antwoord lijkt te geven blindelings en in zeer korte tijd zal worden gevolgd. Philip Van Meerbeeck: God antwoordt niet meer. De Vader zwijgt. De hemel is leeg ... De moderne mens is ontgoocheld. Maar jongeren zoeken een antwoord op internet. Voor sommige jongeren is dit: het ideaal van een zelfmoordterrorist. Dit is de reden van de radicalisering van Sharia for Belgium. De extreme ideeën van Fouad Belkacem en consoorten hebben zich razend snel verspreid. In 2013 en 2014 vertrokken elke maand tientallen mensen van bij ons naar Sham waaronder alle leden van Sharia for Belgium.

De overgrote meerderheid van de westerse daders van de huidige terreurgolf ligt tussen de 15 en 26 jaar. Opvallend is het onveranderlijke streven naar een nieuw leven, een ridderlijk ideaal, dat van de prinses. Alsof de adolescentie, de leeftijdsgroep bij uitstek van het radicalisme, voor sommigen geen doel meer heeft. Tijd van vragen over leven en dood, tijd van experimenteren in de relaties . Wie voedt jongeren nog op ? Wie luistert er naar hen en kanaliseert hun radicaliteit

door hun vertrouwen te schenken ? Onze samenleving heeft angst van radicalisering. Het enige antwoord erop lijkt uitsluiting te zijn... Uitsluiting op school, werk in de stadsrand. Uitsluiting is de belangrijkste reden van radicalisering. Moet het voorzorgprincipe ons daarbij aanzetten om - uit veiligheid - uit te sluiten wat afwijkend lijkt? Geduld en aandacht kunnen andere vruchten afwerpen. Justitie is niet het enige antwoord, anders wordt het fenomeen nog meer aangewakkerd.

Welke antwoorden dan ?

De piraat van de moderne tijd, de terrorist, die ongrijpbaar optreedt, soms uit het niets, die een vage dreiging voor ons betekent die we moeilijk kunnen lokaliseren, veroorzaakt irrationeel wantrouwen, zelfs geweld, tegenover de buur. De verleiding bestaat om de ruimteloosheid van deze piraten met rechteloosheid te beantwoorden maar in de democratie rechtvaardigt het doel niet de middelen. Het gaat niet om oorlog maar om justitie, inlichtingen en veiligheid. Het gaat niet om elimineren en neutraliseren maar om arresteren en berechten. Geduld als alternatief voor uitsluiten. Ons niet door urgentie en angst laten leiden. Moeten we onze manier van leven veranderen? Er is nood aan maturiteit en wijsheid. Anderen niet reduceren tot hun afkomst, ook onze manier van kijken is beslissend.

Er zijn veel slachtoffers, té veel, we hadden anders gewenst: dat er geen slachtoffers zouden zijn. Ze hebben ons iets wezenlijk geleerd: luister naar wie lijdt en keer je er niet van af. Dus anders gaan leven. Onze samenleving menselijker maken. Dit is wellicht het krachtigste antwoord om terrorisme bij de wortel aan te grijpen. Repressie kan dit niet alleen.

Verslag: Etienne Quintiens, lid van de stuurgroep